

ДІАГНОСТИКА РЕСУРСНОЇ КОМПОНЕНТИ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ*

© 2016 ГРОСУЛ В. А., РАЧКОВАН О. Д.

УДК 65.011.4:658.87

Гросул В. А., Рачкован О. Д. Діагностика ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу підприємств роздрібною торгівлі

У статті подано результати дослідження теоретичних і методичних засад діагностики адаптаційного потенціалу підприємств роздрібною торгівлі. Спираючись на існуючі розробки в галузі діагностування підприємства та ґрунтуючись на засадах інтеграційної концепції, визначено сутнісні характеристики діагностики та встановлено основні об'єкти діагностики торговельного підприємства. Дотримуючись ресурсно-компетентнісного підходу, розкрито зміст і визначено елементи адаптаційного потенціалу торговельного підприємства. Наведено складові ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу. Ґрунтуючись на визначенні адаптаційного потенціалу та дотримуючись концепції комплексного дослідження, обґрунтовано методичний підхід до діагностики ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу підприємства роздрібною торгівлі, який базується на засадах порівняльного та динамічного аналізу і містить показники, що відображають достатність ресурсного потенціалу, характер і швидкість його змін. Для діагностики ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу торговельного підприємства аргументовано використання середньогалузевих показників товарного, технічного, кадрового, фінансового потенціалів.

Ключові слова: потенціал, адаптація, торговельне підприємство, діагностика.

Табл.: 4. **Бібл.:** 18.

Гросул Вікторія Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки та управління, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: vikgros@mail.ru

Рачкован Ольга Дмитрівна – завідувачка Навчально-консультаційного центру, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: emfil@mail.ru

УДК 65.011.4:658.87

UDC 65.011.4:658.87

Гросул В. А., Рачкован О. Д. Диагностика ресурсной компоненты адаптационного потенциала предприятий розничной торговли

В статье представлены результаты исследований теоретических и методических основ диагностики адаптационного потенциала предприятий розничной торговли. Учитывая существующие разработки в области диагностики предприятия и основываясь на принципах интеграционной концепции, определены существенные характеристики диагностики и установлены основные объекты диагностики предприятия. Базируясь на ресурсно-компетентностном подходе, раскрыто содержание и определены элементы адаптационного потенциала предприятия. Представлены составляющие ресурсной компоненты адаптационного потенциала. Исходя из определения адаптационного потенциала и придерживаясь концепции комплексного исследования, обоснован методический подход к диагностике ресурсной компоненты адаптационного потенциала предприятия розничной торговли, который базируется на методах сравнительного и динамического анализа и реализуется с использованием показателей, отражающих достаточность ресурсного потенциала, характер и скорость его изменения. Для диагностики ресурсной компоненты ресурсного потенциала торгового предприятия аргументировано использование среднеотраслевых показателей товарного, технического, кадрового, финансового потенциалов.

Ключевые слова: потенциал, адаптация, торговое предприятие, диагностика.

Табл.: 4. **Библ.:** 18.

Гросул Виктория Анатольевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой экономики и управления, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: vikgros@mail.ru

Рачкован Ольга Дмитриевна – заведующая Учебно-консультационным центром, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: emfil@mail.ru

Grosul V. A., Rachkovan O. D. Diagnostics of Resource Component in the Adaptation Potential of Retail Trade Enterprises

The article presents results of a research on the theoretical and methodical bases of diagnosis of the adaptation potential of retail trade enterprises. Considering developments in the field of diagnostics of enterprise and by reference to the principles of integration conception, essential characteristics of diagnostics have been defined and the core objects of enterprise diagnostics have been identified. Making use of resource- and competency-based approach, contents of the adaptation potential of enterprise have been disclosed and its elements have been determined. Components of resource component in the adaptation potential have been presented. In view of the definition of adaptation potential and adhering to the concept of integrated research, methodical approach to diagnostics of resource component of retail trade enterprise has been substantiated, which is based on the methods of comparative and dynamic analysis and is implemented using the indicators reflecting the adequacy of resource potential, the nature and speed of its change. To diagnose resource component in the resource potential of trade enterprise, use of average sectoral indicators of commodity, technical, personal, and financial potentials has been reasoned.

Keywords: potential, adaptation, trade enterprise, diagnostics.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 18.

Grosul Viktoriia A. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Economics and Management, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: vikgros@mail.ru

Rachkovan Olga D. – Head of the Training and Consulting Center, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: emfil@mail.ru

З а сучасних умов економічної нестабільності та посилення конкуренції на споживчому ринку ефективне функціонування та сталий розвиток підприємства залежить від швидкості та адекватності його реакції на зміни в зовнішньому середовищі, що зумовлює

актуальність дослідження питань щодо управління процесом адаптації. У переліку інструментів адаптаційного

* Роботу виконано в межах держбюджетної теми «Формування системи адаптаційного управління підприємств торгівлі» (№ 4-15 БО)

управління значну увагу приділяють засадам діагностики, результати якої створюють інформаційне підґрунтя для адаптивної реакції підприємства на зміни ситуації у зовнішньому середовищі.

Теоретичні та практичні аспекти діагностики потенціалу підприємства загалом та його ресурсної компоненти певною мірою висвітлено в науковій літературі. Зокрема, сутнісні характеристики управління потенціалом підприємства розглянуто в працях Н. С. Краснокутської, І. П. Отенко, І. О. Олексюка, А. М. Турило [1–4]. Особливості адаптивного управління висвітлено в публікаціях Зяблицької Н. В., Безручко О. О., Калініченко А. А., Степанової Ю. Л. [5–8]. Незважаючи на існуючі розробки, слід відмітити, що питання діагностики адаптаційного потенціалу загалом та окремих його елементів зокрема залишаються недостатньо вивченими і потребують подальших досліджень.

Метою статті є обґрунтування методичного підходу до діагностики адаптаційного потенціалу торговельного підприємства.

Проведені дослідження свідчать, що в науковій літературі по-різному трактують сутність діагностики, що призводить до неоднозначності позицій у розумінні напрямів, способів та інструментів її реалізації на підприємстві. З приводу сутності діагностики відзначаємо, що це поняття походить від грецької та в перекладі означає «здатність розпізнавати, ідентифікувати». У теоретико-методологічному аспекті діагностика є загальнонауковим поняттям, яке широко використовується в різних сферах діяльності – соціології, медицині, техніці, геології, фізиці, тощо. При цьому сутнісне розуміння діагностики залишається незмінним і в узагальненому вигляді означає розпізнавання об'єкта, процесу, тенденцій, характеру зв'язків, залежностей. Так, Біловол Р. І. відзначає, що діагностика – це спосіб розпізнавання стану соціально економічної системи, метою якої є виявлення найважливіших проблем в діяльності підприємства [9, с. 28]. Схожою є позиція авторів публікації [10], які відзначають, що діагностика передбачає цільове оцінювання стану підприємства, тенденцій та перспектив його розвитку [10, с. 624]. Швиданенко Г. О., Дмитренко А. І., Олексюк О. І. акцентують увагу на циклічності діагностики та підкреслюють, що «це не одноразова дія, а постійна систематична діяльність, ефективність якої значною мірою зумовлена накопиченим досвідом» [11, с. 19]. Трухан О. Л. наголошує на необхідності використання діагностики під час стратегічного управління підприємством. На думку автора, під стратегічною діагностикою слід розуміти «вид діагностичного дослідження, яке комплексно вивчає внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування підприємства в їх взаємозв'язку на основі виявлення проблемних зон для прийняття оптимальних і адекватних стратегічних рішень на момент завершення цього дослідження і на перспективу з урахуванням внутрішніх можливостей та зовнішніх загроз» [12, с. 394].

Визначившись із сутнісними ознаками діагностики, а саме, що це один з методів аналітичних досліджень, розглянемо питання цільових настанов цього процесу.

Аналіз наукових публікацій з цього питання свідчить про систему цілей та завдань діагностування діяльності підприємства. Як відзначено у праці [9], метою проведення діагностики є виявлення найважливіших проблем у діяльності підприємства, розробка програми коротко- та довгострокових заходів щодо підвищення ефективності та фінансових результатів суб'єктів господарювання [9, с. 28]. Зокрема, залежно від мети проведення та призначення результатів автор виділяє такі види діагностики, як управлінська, експертна та санаційна, діагностика банкрутства, зовнішнього середовища та потенціалу організації, проблем збалансованої системи управління тощо [9]. У роботі [13] як основні завдання діагностики діяльності визначено оцінку особливостей функціонування суб'єктів господарювання у невизначеному зовнішньому середовищі, виявлення ключових факторів впливу, виділення проблемних сфер і «вузьких місць» [13, с. 175]. Костирко Л. А. виділяє чотири основні концепції діагностики, що відрізняються цільовими настановами та завданнями реалізації, а саме: аналітичну, інформаційну, антикризову та консультативно-дорадчу [14, с. 12–18]. У розвиток цих функцій у праці [15] вказано також ідентифікаційну, превентивну, регулюючу, стратегічного спрямування, симптоматичну.

Погоджуючись з тезою, що діагностика реалізується в межах загальної системи управління підприємством, відзначимо суперечливість положення щодо виключно внутрішньо- та міжгосподарського аналізу та дотримуємось позиції згідно з якою завданням діагностування є також визначення закономірностей та тенденцій розвитку підприємств на галузевому та регіональному рівнях. З огляду на зазначене в межах загального процесу діагностики діяльності підприємства виділяють внутрішню та зовнішню діагностику, а в переліку основних завдань визначають не лише дослідження результатів та пошук резервів підвищення ефективності господарської діяльності, а й вивчення характеру дії економічних законів, визначення закономірностей і тенденцій розвитку економічних систем макrorівня [12–14].

Підприємство не є виключно економічною або соціальною системою, це соціально-економічна система, що інтегрує в собі різні складові (ресурсні, поведінські, культурні, історичні та ін.). Саме таке сприйняття господарюючого суб'єкта надає системна парадигма, згідно з якою підприємство не міститься цілком ні в одному з ідентифікаційних просторів та повинно розглядатися комплексно, з урахуванням різних проекцій його функціонування.

Дотримання системно-інтеграційної концепції надає нового розуміння підприємства як об'єкта діагностики. За такого підходу підприємство як об'єкт діагностування представляється у вигляді процесної, ресурсної, організаційної та інших видів моделей. У цьому сенсі ми погоджуємось з позицією Л. О. Лігоненко, яка, ґрунтуючись на еволюції теорії фірми, як основні об'єкти управлінського впливу на підприємстві за сучасних економічних умов визначає ресурси, результати та інтегральні характеристики [16]. Розмірковуючи про необхідність дотримання комплексного та системного

підходу в управлінні господарюючим суб'єктом, А. О. Лігоненко зазначає, що об'єктом управління на підприємстві є результати економічної діяльності; економічні ресурси, необхідні для здійснення такої діяльності; інтегральні характеристики стану, в якому перебуває підприємство внаслідок проведення економічної діяльності та існуючого рівня використання наявних ресурсів. Таким чином, урахувавши існуючі підходи щодо сутності діагностики та ґрунтуючись на засадах системно-інтеграційної концепції підприємства, зроблено такі висновки. *Діагностика підприємства* – циклічний процес дослідження соціально-економічної системи з метою визначення тенденцій та виявлення резервів ефективності господарської діяльності. Об'єктами діагностики є ресурсний потенціал, результати господарської діяльності, ефективність функціонування підприємства.

З огляду підвищення рівня невизначеності зовнішнього середовища та ускладнення господарських відносин між суб'єктами на всіх рівнях національної економіки особливого значення набувають дослідження потенціалу підприємства загалом та його адаптаційних можливостей зокрема. Незважаючи на позиціонування адаптаційного потенціалу як невід'ємного елемента, що забезпечує зростання ефективності та конкурентоспроможності підприємства, у сучасній науковій літературі відсутня єдність думок щодо сутності адаптаційного потенціалу, що ускладнює формування системи управління ним та діагностики у тому числі. Розглянемо питання щодо суті та основних характеристик адаптаційного потенціалу.

Щодо змістового наповнення, то науковці визначають адаптаційний потенціал як сукупність ресурсів і властивостей, які існують у підприємства в прихованому вигляді [17, с. 158], можливості зростання й подальшого розвитку [5], можливості змінювання внутрішнього середовища під цілі підприємства [4] та ін. Узагальнивши існуючі трактування, відзначимо, що у визначенні основних характеристик адаптаційного потенціалу суттєве значення має розуміння того, що це категорія стратегічного управління. А. А. Томпсон і А. Дж. Стрикленд зазначають, що «...стратегія компанії складається із запланованих дій (намічена стратегія) і необхідних виправлень у разі непередбачених обставин (незаплановані стратегічні рішення). Отже, стратегію краще розглядати як комбінацію із запланованих дій і швидких рішень стосовно адаптації до нових досягнень...» [18, с. 20]. Таким чином, потенціал є елементом у системі стратегічного управління підприємством та тісним чином пов'язаний з такими його складовими, як стратегічні ресурси, стратегія, конкурентоспроможність, стійкий розвиток.

Основу розуміння адаптаційного потенціалу становлять терміни «адаптація» та «потенціал». У загальному вигляді адаптація є основною властивістю системи, що відображає її здатність до змін згідно з тенденціями зовнішнього середовища, потенціал – можливості системи, що можуть бути використані для досягнення цілей. Таким чином, адаптаційний потенціал визначає можливість системи реагувати на зміни зовнішнього середовища. Дотримуючись інтеграційної концепції, ми визнача-

ємо адаптаційний потенціал як здатність підприємства своєчасно та повною мірою реагувати на зміни зовнішнього середовища та виділяємо у його складі дві базові складові – ресурсний та компетентнісний потенціали. Такий підхід до структуризації дозволяє визначити джерела адаптаційних змін, а саме – ресурси, як відображення матеріальної основи функціонування та розвитку підприємства, та компетенції, подані через здатності людського фактора, підприємницькі здібності, організаційні засади функціонування господарюючого суб'єкта.

У подальшому увагу акцентовано на одній з компонент адаптаційного потенціалу, а саме – ресурсній, яка відображає загальний обсяг факторів виробництва, що залучені та використовуються у діяльності господарюючого суб'єкта в кожний окремий період часу. Сприйняття адаптаційного потенціалу як можливостей реагувати на зміни зовнішнього середовища дозволяє запропонувати такі напрями його діагностики, як достатність, характер і швидкість змін. Очевидно, що адекватність реакції підприємства на зовнішні виклики залежатиме від наявності ресурсів як таких, що зумовлює об'єктивність виділення критерію достатності як ключового під час діагностики адаптаційного потенціалу. Крім того, що ресурсний потенціал повинен бути достатній для вирішення завдань підприємства, напрям та швидкість його змін повинні відповідати зовнішній ситуації. Достатність, швидкість та відповідність змін ресурсного потенціалу підприємства зовнішнім викликам є основними характеристиками для діагностики можливостей господарюючого суб'єкта щодо забезпечення цілей його розвитку з урахуванням змін зовнішнього середовища.

Оскільки існують різні підходи до визначення суті адаптаційного потенціалу підприємства, науковці застосовуються різні системи його діагностики, що відрізняються методами, складом і методикою розрахунку показників. У загальному вигляді для оцінювання адаптаційного потенціалу загалом та окремих його компонент використовують методичний інструментарій, який ґрунтується на засадах системного підходу та реалізується з використанням різних методів (експертної, бальної, рейтингової, порівняльної оцінки, імітаційного моделювання, графоаналітичний метод) та системи показників (одиничних та узагальнюючих; абсолютних і відносних) [1–5].

Під час діагностики важливим є визначення складових ресурсного потенціалу та бази порівняння. З цього приводу відзначимо таке. Щодо елементів, то, залежно від галузевої приналежності та глибини дослідження, у складі ресурсного потенціалу виділяють матеріальний, кадровий, трудовий, фінансовий, товарний, просторовий потенціали, потенціал нематеріальних ресурсів та ін. Ґрунтуючись на базових засадах економічної теорії щодо ресурсного забезпечення діяльності господарюючого суб'єкта та враховуючи існуючі розробки з цього питання [1–6], для діагностики ресурсної складової адаптаційного потенціалу підприємств розрібної торгівлі пропонуємо виділяти такі її компоненти, як матеріальний (товарний та технічний), кадровий та

фінансовий потенціали. Щодо бази порівняння, то для об'єктивності висновків щодо потенціалу окремого господарюючого суб'єкта фактичні показники за підприємством рекомендовано порівнювати зі середньогалузевими. Це дозволить нівелювати такі чинники, як етап життєвого циклу торговельного підприємства, структура товарної пропозиції, місцерозташування торговельних об'єктів, особливості формування капіталу та інші, що ураховуються під час порівняння показників у групі торговельних підприємств. Також, зважаючи на складові ресурсної компоненти та можливі варіанти їх представлення, для діагностики адаптаційного потенціалу роздрібного торговельного підприємства аргументовано використання вартісних вимірників, що дозволить діагностувати структурні зміни ресурсного потенціалу торговельного періоду за періодами часу.

Спираючись на визначення адаптаційного потенціалу та узагальнивши існуючі розробки щодо оцінювання його елементів, обґрунтовано методичний підхід до діагностики ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу підприємства роздрібною торгівлі, який базується на засадах комплексної оцінки та містить показники, що відображають достатність ресурсного потенціалу, характер і швидкість його змін. Згідно з розробленим методичним підходом діагностика ресурсної компоненти реалізується за такими напрямками: а) діагностика достатності; б) характеру змін; в) швидкості змін ресурсного потенціалу торговельного підприємства. Для діагностики достатності ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу рекомендовано здійснювати розрахунки у такій послідовності:

1. Сформулювати масив даних, що відображають фактичну величину ресурсного потенціалу торговельного підприємства у вартісному вимірі у розрізі основних елементів (товарний, технічний, кадровий, фінансовий) за періодами часу.

2. Сформулювати масив даних, що відображають фактичну величину ресурсного потенціалу підприємств галузі за періодами часу.

3. Визначити показники потенціаловіддачі за локальними компонентами ресурсного потенціалу підприємств галузі за періодами часу.

4. Визначити ресурсний потенціал торговельного підприємства з огляду галузевих показників потенціаловіддачі та фактичного обсягу діяльності господарюючого суб'єкта.

5. Порівняти фактичне та розрахункове значення ресурсного потенціалу.

6. Зробити висновок щодо достатності/недостатності ресурсного потенціалу торговельного підприємства.

Для діагностики характеру розвитку потенціалу рекомендовано використання лінгвістичної оцінки, зокрема таких характеристик, як «відповідає»/«не відповідає» тенденціям розвитку ресурсного потенціалу підприємств галузі за періодами часу. Для діагностики швидкості змін рекомендовано порівняти темпи динаміки ресурсного потенціалу підприємств галузі та торговельного підприємства, за результатами чого визначити випередження чи відставання розвитку ресурсного потенціалу торговельного підприємства порівняно з потенціалом середньостатистичного торговельного підприємства.

Для апробації розробленого методичного підходу використано дані ТОВ «Таврія-В». За результатами розрахунків визначено, що протягом 2010–2013 рр. торговельне підприємство мало достатній рівень ресурсного потенціалу для функціонування та розвитку (табл. 1).

Лише у 2014 р. діагностовано недостатність ресурсних можливостей торговельного підприємства. З огляду на галузевий рівень потенціаловіддачі (1,4) обсяг ресурсного потенціалу торговельного підприємства у 2014 р. визначений на рівні 982769,3 тис. грн, фактична ж його величина є меншою, а саме – 887577,0 тис. грн; недостатність – 95192,3 тис. грн. За розрахунками діагностовано, що найбільш уразливими є товарний та фінансовий потенціали торговельного підприємства. Впродовж досліджуваного періоду відхилення між фактичними та розрахунковими значеннями – негативні.

Таблиця 1

Результат оцінювання достатності ресурсного потенціалу ТОВ «Таврія-В» за 2010–2014 рр., тис. грн

Елемент ресурсного потенціалу	Рік				
	2010	2011	2012	2013	2014
Ресурсний потенціал разом:					
фактичний	539618,0	557602,0	865475,0	698186,0	887577,0
розрахунковий	467254,6	451044,4	590318,3	674683,3	982769,3
Відхилення:	72363,4	106557,6	275156,7	23502,7	-95192,3
у т. ч. за елементами:					
– матеріальний потенціал	317343,3	352816,7	380828,9	305800,4	320285,3
у т. ч.:					
– товарний	-35147,9	-21403,0	5212,8	-24946,9	-29700,9
– технічний	352491,2	374219,7	375616,1	330747,3	349986,2
кадровий потенціал	110,8	-81,4	3120,7	2353,9	-7128,4
фінансовий потенціал	-245090,7	-246177,8	-294042,9	-284651,6	-408349,2

Діагностика змін ресурсного потенціалу підприємств галузі та торговельного підприємства за періодами часу (табл. 2) свідчить про односпрямований розвиток ресурсного потенціалу підприємств галузі загалом та ТОВ «Таврія-В» зокрема.

Таблиця 2

Результат діагностики відповідності напрямку змін ресурсного потенціалу підприємств галузі та торговельного підприємства

Період	Ресурсний потенціал підприємств галузі			
	зростає		зменшується	
	Ресурсний потенціал ТОВ «Таврія-В»			
	зростає	зменшується	зростає	зменшується
2011/2010	+			
2012/2011	+			
2013/2012		+		
2014/2013	+			

Виключення становить лише 2013 р., коли напрями динаміки потенціалів були різні, а саме – загалом ресурсний потенціал торгівлі зростає, а ТОВ «Таврія-В» – знижувався. Для діагностики швидкості змін ресурсного потенціалу розраховано коефіцієнти випередження (відставання) розвитку ресурсного потенціалу ТОВ «Таврія-В» порівняно з підприємствами галузі (табл. 3).

Таблиця 3

Результат діагностики швидкості змін ресурсного потенціалу ТОВ «Таврія-В» та підприємств галузі

Період	Темп змін ресурсного потенціалу, %		Коефіцієнт випередження
	За підприємствами галузі	За ТОВ «Таврія-В»	
2011/2010	102,3	103,3	1,01
2012/2011	130,5	155,2	1,19
2013/2012	103,6	80,7	0,78
2014/2013	101,7	127,1	1,25

Визначено, що упродовж 2010–2014 рр. ресурсний потенціал ТОВ «Таврія-В» розвивався більш швидко, ніж загалом у торгівлі, коефіцієнт співвідношення темпів змін перевищує одиницю та збільшується за періодами часу.

В узагальненому вигляді результати діагностики ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу торговельного підприємства наведено в табл. 4.

У підсумку визначено, що попри збільшення абсолютної величини ресурсного забезпечення ТОВ «Таврія-В» з 539,6 млн грн у 2010 р. до 887,6 млн грн у 2014 р. розмір його ресурсного потенціалу, з огляду на середньогалузевий рівень потенціаловіддачі, був недостатнім. Водночас напрям змін ресурсного потенціалу торговельного підприємства відповідає галузевим, а швидкість нарощення перевищує їх, що свідчить про більш високий рівень мобільності ресурсного потенціалу, ніж загалом у галузі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ураховуючи існуючі підходи щодо сутності діагностики та ґрунтуючись на засадах системно-інтеграційної концепції підприємства, зроблено такі висновки. Діагностика підприємства – циклічний процес дослідження соціально-економічної системи з метою визначення тенденцій та виявлення резервів ефективності господарської діяльності. Об'єктами діагностики є потенціал, результати господарської діяльності, ефективність функціонування підприємства. Відзначено, що у складі потенціалу торговельного підприємства важлива роль відведена адаптаційному потенціалу, який відображає здатність підприємства своєчасно та повною мірою реагувати на зміни зовнішнього середовища. Визначено роль ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу та аргументовано дослідження її за характеристиками достатності, відповідності галузевим тенденціям розвитку, швидкості змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснокутська Н. С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження : монографія / Н. С. Краснокутська. – Х. : ХДУХТ, 2010. – 247 с.
2. Отенко І. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия : монография / И. П. Отенко. – Изд-во ХНЭУ, 2006. – 256 с.
3. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства : монографія / О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2008. – 362 с.
4. Турило А. М. Потенціал підприємства / А. М. Турило, К. В. Богачевська // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 259–263.
5. Зяблицкая Н. В. Адапционный потенциал как экономическая категория [Электронный ресурс] / Н. В. Зяблицкая // Научный журнал СПбНИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент». – 2012. – № 1. – Режим доступа : <http://economics.open-mechanics.com/articles/444.pdf>
6. Безручко О. О. Особливості управління економічним потенціалом підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища / О. О. Безручко // Вісник КрНУ ім. Михайла Остроградського. – Серія «Економічні науки». – 2014. – № 1 (3). – С. 96–107.
7. Калініченко Л. Л. Адаптивне управління підприємством в конкурентному середовищі / Л. Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 33. – С. 177–180.
8. Степанова Ю. Л. Результативність адаптації підприємства в забезпеченні економічної безпеки / Ю. Л. Степанова // Економіка, менеджмент, підприємництво. – 2013. – № 25 (1). – С. 159–168.
9. Біловол Р. І. Систематизація сутності та видів діагностики соціально-економічних систем / Р. І. Біловол // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечнікова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 1. – С. 25–34.
10. Кузьмін О. Є. Соціально-економічна діагностика діяльності підприємства в умовах глобалізації: сутність, види, принципи здійснення [Електронний ресурс] / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, Н. Я. Петришин. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11959/1/109.pdf>
11. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, А. І. Дмитренко, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
12. Трухан О. Л. Зміст та етапи процесу стратегічної діагностики підприємства / О. Л. Трухан // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 3(57). – С. 393–397.
13. Дробишева О. О. Сучасні підходи до визначення поняття «економічна діагностика» / О. О. Дробишева, Д. В. Голо-

Результат діагностики ресурсної компоненти адаптаційного потенціалу ТОВ «Таврія-В»

Період	Достатність ресурсного потенціалу торговельного підприємства							
	ресурсного потенціалу достатньо				ресурсного потенціалу недостатньо			
	Напрямок змін ресурсного потенціалу торговельного підприємства							
	відповідає змін у галузі		не відповідає змін у галузі		відповідає змін у галузі		не відповідає змін у галузі	
	Швидкість змін ресурсного потенціалу торговельного підприємства							
	випереджає зміни ресурсного потенціалу підприємств галузі	змінюється більш повільно, ніж ресурсний потенціал підприємств галузі	випереджає зміни ресурсного потенціалу підприємств галузі	змінюється більш повільно, ніж ресурсний потенціал підприємств галузі	випереджає зміни ресурсного потенціалу підприємств галузі	змінюється більш повільно, ніж ресурсний потенціал підприємств галузі	випереджає зміни ресурсного потенціалу підприємств галузі	змінюється більш повільно, ніж ресурсний потенціал підприємств галузі
2011	+							
2012	+							
2013				+				
2014					+			

віна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – № 7. – С. 171–176.

14. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : монографія / Л. А. Костирко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Х. : Фактор, 2008. – 336 с.

15. Шарко Т. М. Мультимодульна фінансово-економічна діагностика сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Шарко Т. М. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.1/329.pdf>

16. Лігоненко Л. О. Концептуальні засади економічного управління підприємством [Електронний ресурс] / Л. О. Лігоненко // Вісник КНТЕУ. – Режим доступу : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/03/1.pdf>

17. Стець І. Адаптивне управління потенціалом підприємства / І. Стець // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Т. : Економічна думка, 2013. – Вип. 18. – С. 154–161.

18. Томпсон А. А. Стратегічний менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учеб. для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд / Пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

REFERENCES

Bezruchko, O. O. "Osoblyvosti upravlinnia ekonomichnym potentsialom pidpriemstva v umovakh minlyvoho zovnishnyoho seredovyshcha" [Features of the economic potential of the enterprise in a changing environment]. *Visnyk KrNU im. Mykhayla Ostrohradskoho*, no. 1 (3) (2014): 96-107.

Bilovol, R. I. "Systematyzatsiia sutnosti ta vydiv diahnostryky sotsialno-ekonomichnykh system" [Organizing the nature and types of diagnostics of socio-economic systems]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnikova*, vol. 18, no. 1 (2013): 25-34.

Drobysheva, O. O. "Suchasni pidkhody do vyznachennia poniattia «ekonomichna diahnostryka»" [Current approaches to the definition of "economic diagnosis"]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, no. 7 (2014): 171-176.

Krasnokutska, N. S. *Potentsial torhovelnoho pidpriemstva: teoriia ta metodolohiia doslidzhennia* [Potential commercial en-

terprise: theory and research methodology]. Kharkiv: KhDUKhT, 2010.

Kalinichenko, L. L. "Adaptyvne upravlinnia pidpriemstvom v konkurentnomu seredovyshchi" [Adaptive management in a competitive environment]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 33 (2011): 177-180.

Kuzmin, O. Ye., Melnyk, O. H., and Petryshyn, N. Ya. "Sotsialno-ekonomichna diahnostryka diialnosti pidpriemstva v umovakh hlobalizatsii: sutnist, vydy, pryntsyzy zdiisnennia" [Socio-economic diagnosis of the company in the context of globalization: the nature, types, principles of implementation]. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11959/1/109.pdf>

Kostyrko, L. A. *Diahnostryka potentsialu finansovo-ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva* [Diagnosis of potential financial and economic viability]. Kharkiv: Faktor, 2008.

Lihonenko, L. O. "Kontseptualni zasady ekonomichnoho upravlinnia pidpriemstvom" [Conceptual framework of economic management]. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/03/1.pdf>

Otenko, I. P. *Strategicheskoye upravleniye potentsialom predpriyatiya* [Strategic management of enterprise potential]. Kharkiv: Izd-vo KhNEU, 2006.

Oleksiuk, O. I. *Ekonomika rezul'tatyvnosti diialnosti pidpriemstva* [The economy performance of the company]. Kyiv: KNEU, 2008.

Shvydanenko, H. O., Dmytrenko, A. I., and Oleksiuk, O. I. *Biznes-diahnostryka pidpriemstva* [Business diagnostics company]. Kyiv: KNEU, 2008.

Sharko, T. M. "Multymodulna finansovo-ekonomichna diahnostryka silskohospodarskykh pidpriemstv" [Multymodulna financial and economic diagnosis farms]. <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.1/329.pdf>

Stepanova, Yu. L. "Rezultatyvnist adaptatsii pidpriemstva v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky" [The impact of enterprise adaptation to ensure economic security]. *Ekonomika, menedzhment, pidpriemnytstvo*, no. 25 (1) (2013): 159-168.

Stets, I. "Adaptyvne upravlinnia potentsialom pidpriemstva" [Adaptive management potential of the company]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie*, no. 18 (2013): 154-161.

Trukhan, O. L. "Zmist ta etapy protsesu stratehichnoi diahnostyky pidpriemstva" [The nature and stages of strategic diagnostics company]. *Visnyk ZhDTU*, no. 3 (57) (2011): 393-397.

Turylo, A. M., and Bohachevska, K. V. "Potentsial pidpriemstva" [The potential of the company]. *Biznes Inform*, no. 2 (2014): 259-263.

Tompson, A. A., and Striklend, A. Dzh. *Strategicheskiiy menedzhment. Iskusstvo razrabotki i realizatsii strategii* [Strategic Management. Art of developing and implementing the strategy]. Moscow: Banki i birzhi, 1998.

Ziablitskaya, N. V. "Adaptatsionnyy potentsial kak ekonomicheskaya kategoriya" [Adaptive capacity as an economic category]. <http://economics.open-mechanics.com/articles/444.pdf>

УДК 351.865:355.1.073.53](477)

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРОПОЗИЦІЙ КОНКУРСНИХ ТОРГІВ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

© 2016 СОКОЛОВСЬКИЙ С. А., НАУМЕНКО М. О.

УДК 351.865:355.1.073.53](477)

Соколовський С. А., Науменко М. О. Критерії оцінки пропозицій конкурсних торгів у системі державних закупівель для підрозділів Національної гвардії України

Матеріальне забезпечення внутрішніх військ МВС України є важливою умовою їх ефективного функціонування. Для його забезпечення вкрай необхідними є вдосконалення та організація проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, оскільки тільки проведення прозорих і чесних конкурсних торгів є умовою повного, своєчасного та якісного забезпечення підрозділів внутрішніх військ матеріальними засобами. На даний час процедури конкурсних закупівель у світі отримали значний розвиток як у комерційних, так і в державних колах. Однак, на жаль, розробити єдині правила для оптимальних підходів до оцінки пропозицій у цій сфері так і не вдалося. Одна з причин такого становища – низка неоднозначностей, що виникають при проведенні оцінки комерційних пропозицій. Метою статті є визначення критеріїв оцінки пропозицій у сфері конкурсних торгів у системі державних закупівель для підрозділів Національної гвардії України.

Ключові слова: Національна гвардія України, державні закупівлі, конкурсні торги, функція бажаності.

Рис.: 2. **Бібл.:** 18.

Соколовський Сергій Анатолійович – кандидат технічних наук, заступник начальника Національної академії Національної гвардії України (пл. Повстання, 3, Харків, 61001, Україна)

Науменко Марія Олексіївна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та військового господарства, Національна академія Національної гвардії України (пл. Повстання, 3, Харків, 61001, Україна)

E-mail: naumenkomariya@yandex.ua

УДК 351.865:355.1.073.53](477)

Соколовский С. А., Науменко М. А. Критерии оценки предложений в сфере конкурсных торгов в системе государственных закупок для подразделений Национальной гвардии Украины

Материальное обеспечение внутренних войск МВД Украины является важным условием их эффективного функционирования. Для его обеспечения крайне необходимы усовершенствование и организация проведения закупок товаров, работ и услуг за государственные средства, поскольку только проведение прозрачных и честных конкурсных торгов является условием полного, своевременного и качественного обеспечения подразделений внутренних войск материальными средствами. В настоящее время процедуры конкурсных закупок в мире получили значительное развитие как в коммерческих, так и в государственных кругах. Однако, к сожалению, разработать единые правила для оптимальных подходов к оценке предложений в этой сфере так и не удалось. Одна из причин такого положения – ряд неоднозначностей, возникающих при проведении оценки коммерческих предложений. Целью статьи является определение критериев оценки предложений в сфере конкурсных торгов в системе государственных закупок для подразделений Национальной гвардии Украины.

Ключевые слова: Национальная гвардия Украины, государственные закупки, конкурсные торги, функция желательности.

Рис.: 2. **Библ.:** 18.

Соколовский Сергей Анатольевич – кандидат технических наук, заместитель начальника Национальной академии Национальной гвардии Украины (пл. Восстания, 3, Харьков, 61001, Украина)

Науменко Мария Алексеевна – кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры менеджмента и военного хозяйства, Национальная академия Национальной гвардии Украины (пл. Восстания, 3, Харьков, 61001, Украина)

E-mail: naumenkomariya@yandex.ua

UDC 351.865:355.1.073.53](477)

Sokolovskiy S. A., Naumenko M. O. The Criteria for Estimating Proposals in the Sphere of Competitive Tendering in the Public Procurement System for Units of the National Guard of Ukraine

Provision of material needs for interior forces of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is essential to their effective functioning. To provide this, improvement and organization of procurement of goods, works and services for public funds are of vital necessity, since only the holding of transparent and fair competitive bidding is a prerequisite for the full, timely and quality provision of material needs for units of the interior troops. In the today's world, tender procedures got significant development in both the commercial and public sectors. Unfortunately, developing uniform rules for optimal approaches to estimate proposals in this sphere has yielded no success. One of the reasons for preserving the existent situation is a number of ambiguities arising in the estimation of commercial proposals. The article is aimed at defining the criteria for estimating proposals in the sphere of competitive tendering in the public procurement system for units of the National Guard of Ukraine.

Keywords: National Guard of Ukraine, public procurement, competitive bidding, desirability function.

Fig.: 2. **Bibl.:** 18.

Sokolovskiy Serhii A. – PhD (Engineering), Deputy Head of the National Academy of the National Guard of Ukraine (3 Povstannia Square, Kharkiv, 61001, Ukraine)

Naumenko Mariia O. – PhD (Economics), Professor, Professor of the Department of Management and the War Economy, The National Academy of the National Guard of Ukraine (3 Povstannia Square, Kharkiv, 61001, Ukraine)

E-mail: naumenkomariya@yandex.ua